

que els ha dut a innombrables incomprendiments dels fets més evidents. A propòsit de *fondo* el conduí a ell fins a arribar a preguntar-se: «italianisme?» (AORBB II, 1929, 47). Una forma que ni tan sols es pot dir «italiana» pròpiament (a Itàlia és sols d'alguns «vernacoli», i documentada modernament) s'hauria imposat al català pertot arreu avui en dia, i apareixeria entre nosaltres ja c. 1400! — 4 Fa una estranya impressió d'haver de reconèixer que en aquest punt foren més conseqüents i ben orientats Belv., Lab., DFgra., DAmen., Escrig 1851, o escriptors com Pitarrà o el B. de Maldà («un gran i fondo safareig amb peixos»), que els nostres mestres. Se n'adonava ja CRiba (LleuresC, 46n), que el que és de purista no n'era pas poc! — 5 Esporàdicament es pot trobar més al NE. (com passa en els casos de fluctuació) fins a l'Empordà, almenys ara a Peralada divideixen el terme en dues parts: les Terres d'Aspre, al Nord, i les Terres de fòndu, que comprenen tota la part de plana (1958). — 6 I d'AlcM canyís, Alcoati; en Moradell, però, és castellanisme militar del S. XVII, i amb l'ús per part de Ruiz i Pablo, menorquí, ja entrem en terreny delicat i opinable. — 7 Suposo que només la segona alternativa és antiga en aquest cas: el *de* degué néixer per un tracorrecció, i en el primitiu *Fondada Minyana* es tractarà de l'adjectiu MEDIANA 'mitjana' amb la propagació de nasal que, en *Meyana/Meyans/Meyanet*, etc. s'ha produït en dotzenes de casos (tant al País Val. com a Ribagorça) donant *minyana/Manyans/Manyanet*, etc. — 8 Encara que hi hagi aparències de castellanisme, vist que també existeix *fondear* en castellà, crec que podem rebutjar aquesta idea sense escrúpol, puix que allí *fondear* i *fondeadero* no es documenten fins al S. XVI, data més aviat tardana en una nàutica com la castellana tan ben estudiada gràcies als descobriments ultramarins, i en la catalana (tan poc estudiada) apareixen molt arrelats *donar fondo*, *fondejar*, *estar a la fonda*, almenys des del segle següent; d'altra banda la *f*-en castellà també suposa procedència mossàrab (Sevilla, Cadis i costa andalusa) i no pas evolució genuïna; degueren ser, doncs, mossarabismes paral·lels. L'it. *fondeggiare* és sabut que és hispanisme i no apareix fins a 1580, i primerament en traduccions del castellà (Sassetti, veg. Zaccaria). — 9 L'italià *fondo* no és del tot estrany a la llengua literària, si bé, tant en aquesta com en els dialectes, el tipus *profondo* predomina enormement. En la llengua comuna aquell solament es pot dir d'alguns objectes materials i domèstics, *vaso fondo*, *fossa fonda*, *piatto fondo*, més o menys ocasionals: basta observar que en el dicc. de Petrocchi *fondo* adj. no ocupa més que cinc ratlles, en contrast amb les 25 de *profondo* i les 120 del substantiu *fondo* 'fons'. Aquell *fondo*, encara que ja aparegui en algun text escadusser i dialectalitzant de fi de l'Edat Mitjana (Marco Polo), ha restat sempre d'ús escàs i més aviat dialectal de Toscana, etc. En efecte és sobretot a Toscana on el trobem a la toponímia: *Pozzofondo*, *Vallefonda*,

Viafonda, *Villafonda*, *Fondello*, *Fondolino*, *Fondale*, *Fondeta*, Pieri, Top. d. Valle dell'Arno, 292. — 10 «Cercles de semals e de bótes ---; la somada de dogam e de *fonols*, m<eall>a; sàrria de esparde-nyes ---» en una lleuda ross. de 1317 (RLR xxxi, 74); Pere Vidal hi posa la nota «*fonol* e ailleurs *foneyl* 'fond de tonneau'». Però aquest *fonol* mateix em sembla que s'hauria de llegir *fonel*=*fonell*, atesa la gran semblança de *e* i *o* en aqueixa lletra. — 11 Gulsoy, 289, crida l'atenció sobre la perfecta semblança amb l'ús actual de *aponat*. Potser, més que suposar un ús merament ocasional de *afonar-se* i que vingui a coincidir casualment amb el d'*aponar-se*, podríem pensar que aqueix ús d'*afonar-se* sigui tan antic o més que el del seu sinònim, que sembla certament derivat de **apeonar-se*, extensió de sentit de *peonar* (deriv. de *peó*) 'caminar per terra un ocell (perdiu, etc.), en loc de volar'; car si l'ús d'*afonar* registrat per Sanelo té res d'antic, fóra racional de creure que l'actual *aponar-se* resultés d'una suma de *afonar-se* i *peonar*. — 12 Les localitats indicades per AlcM ho són totes, car «Lleida» i «Pla d'Urgell» poden referir-se a les Garrigues o extrem S. del Segrià, que ja ho són, i en les quals, en efecte, he sentit el mot. Equivalent val. de l'*enfonsar* del Princ., Renat («El Camí», 14-iv-34). — 13 No convé barrejar-hi en canvi l'ús per part d'Andreu Febrer (italianisme) ni per M. Agustí (castellanisme), com fa AlcM. — 14 Si fos molt pròxim a la data d'aquesta (1525) fóra la documentació més antiga del mot, cosa no impossible; MilàF, *Romllo.*, 51.42 (i ja recollit en l'ed. primerenca del *Romllo*. (1853) apèndix al núm. 34). Però ni és prou segura aqueixa datació ni menys ho és que tinguem aquí el mot del text originari: una altra versió, recollida per Milà a Argenton porta *sinó 'l monestí se n'entrarà*. — 15 En el sumari del Cant X, Verdager havia escrit en l'original de 1877: «Hesperis --- anyora la terra *enfondzada*», que degué ser la seva grafia personal, en l'ed. de 1877 li ho canviaren en *esfondrada*, però en l'ed. definitiva (1878) apareix de nou aquell, grafiat ara *enfonzada*. Sembla com si els jutges floralescos haguessin volgut fer-li adoptar el medieval *esfondrar*, i que ell ho hagués rebutjat. — 16 Precisament deu ser a l'inrevés: els mariners napolitans podien dir *affundata* o cosa per l'estil perquè si haguessin usat *esfondrar* prou ho haurien entès els francesos. Desclot transposà els mots a la seva llengua pròpia: — 17 Es pot trobar algun suplement útil en l'article de Joan Segura, «Etimologia de l'adjectiu *pregon*», *Revista Catalana*, 1889, 17.

LLISTA CORRELATIVA DE DERIVATS I COMPOSTOS:
fonse, *fonso*, *fon*, *fonsada*, *fonsilles*, *fonsura*, *fondo* adj., *fondura*, *fondable*, *fondó* (cf. infra), *fondonada*, *fondet*, *fondellol*, *fundo*, *fondo* subst., *fondet*, *fondable*, *fondal* (cf. infra), *fondada*, *fondària*, *fonari*, *fondura*, *donar fondo*, *fondejar*, *estar a la fonda*, *quedar-se a la fonda*, *fonda f.*, *fondeig*, *fondejador*, *fondada*, *fondó*, *fondonada*, *fondal*, *fondalada*, *fondello*, *fonda-*